

Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna

SUOMEN
YK-LIITTO

FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND

Utgivare:

Finlands FN-förbund

www.ykliitto.fi

Inledning: Sirpa Rautio

Tryckeri: Sälökarin Kirjapaino Oy, Somero, 2019

Paino: ISBN 978-952-5966-55-8

Pdf: ISBN 978-952-5966-56-5

Publikationen har producerats med utrikes-
ministeriets stöd.

Inledning

Finland blev medlem i FN år 1955 och därmed en del av ett globalt system där också de mänskliga rättigheterna är ett centralt element. I FN:s stadga definieras de mänskliga rättigheterna som en av FN:s tre grundpelare. De två andra pelarna är fred och säkerhet, samt utveckling. Genom medlemskapet fick också Finland tillgång till FN:s konventionssystem och dess talrika människorättskonventioner.

Vad mänskliga rättigheter innebär uttrycktes för första gången i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättighe-

terna. Förklaringen, på vilken FN:s hela människorättssystem grundar sig godkändes enhälligt den 10.12.1948 av FN:s generalförsamling, endast ett fåtal medlemsländer avstod från att rösta. FN hade då 58 medlemsländer, år 2018 var antalet 193. Vid sidan om FN:s medlemsländer hade också medborgarorganisationer och religiösa grupperingar rådgivande funktioner i beredningen av förklaringen.

Alla FN:s medlemsstater har godkänt människorättsförklaringens principer. Frågan huruvida förklaringen är rättsligt bindande är delvis ännu öppen. Enligt många rättslärda har förklaringen, eller åtminstone en del av den blivit en del av den internationella sedvanerätten, vilket innebär att förklaringen är rättsligt bindande. På ett brett plan har man accepterat förklaringens moraliska och historiska arv som ett mycket viktigt doku-

ment som har haft en stor betydelse för de mänskliga rättigheternas utveckling. De rättigheter som finns inskrivna i människorättsförklaringen har sedermera fastställts i bindande människorättskonventioner.

Det huvudsakliga innehållet i deklARATIONEN

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna innehåller 30 artiklar som deklarerar alla människors mänskliga- och grundrättigheter. Där ingår både ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt medborgerliga och politiska rättigheter. I förklaringens artikel 1 konstateras att alla människor är födda fria och med lika värde och rättigheter. Artikel 2 innehåller principen om icke-diskriminering, enligt vilken alla i förklaringen nämnda rättigheter, obe-

roende av ursprung, bakgrund, åsikter, religion, samhällelig ställning eller andra särskiljande faktorer tillhör alla människor. Principen om icke-diskriminering är en av de mest centrala människorättsprinciperna som återkommer i alla FN-konventioner, likaså i regionala människorättskonventioner.

Förklaringen om de mänskliga rättigheterna har haft, och har en stor betydelse för kännedomen om de mänskliga rättigheterna i världen. Redan i förklaringens beredningsskede insåg man att de mänskliga rättigheterna förverkligas effektivt endast om betydelsen av dem är känd. Elenor Roosevelt, som på ett betydande sätt påverkade uppkomsten av förklaringen om de mänskliga rättigheterna sade ofta att dokument som inte är kända och förstådda och vars mål man inte kräver ett förverkligande av inte har

något särskilt stort värde. I förklaringen understryks också att dess rättigheter och friheter ska respekteras och främjas uttryckligen med information och utbildning. Förklaringen om de mänskliga rättigheterna är idag ett av världens mest översatta dokument. År 2018 var den möjlig att läsa på över 515 språk och dialekter.

Människorättsfostran och -utbildning är fortsatt mycket starkt en del av FN:s agenda. FN:s generalförsamling godkände år 2011 en förklaring om människorättsfostran och -utbildning. Enligt förklaringen kan all sådan utbildning, fostran, undervisning och information som strävar efter att mänskliga rättigheter och grundrättigheter respekteras och följs globalt uppfattas som människorättsfostran. Endast så kan vi förebygga brott mot de mänskliga rättigheterna och

stärka kulturen som främjar de mänskliga rättigheterna.

Mänskliga rättigheter tillhör alla

Rättigheterna i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna har fastställts i FN:s bindande människorättskonventioner, nio till antalet. Den så kallade kärnan i FN:s människorättsystem (*International Bill of Human Rights*) består av en internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (MP-konventionen) och en konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen). Båda konventionerna godkändes år 1966 och trädde i kraft internationellt år 1976. För Finlands del trädde båda konventionerna också i kraft år 1976.

Finland är för närvarande delaktigt i sju av FN:s människorättskonventioner. Se-

nast har Finland ratificerat konventionen om rättigheter för personer med funktions nedsättning. Konventionen godkändes i FN år 2006, Finland ratificerade konventionen i juni år 2016.

Verkställandet av MP- och ESK-konventionerna övervakas av expertkommittéer (FN:s människorättskommitté och ESK-kommitté). Tillsynsenheterna uppmärksammar i sina allmänna kommentarer och rekommendationer vad rättigheterna i konventionens artiklar innebär i praktiken och hur konventionens åligganden har uppnåtts.

Uppföljningen av hur de mänskliga rättigheterna förverkligas sköts i en mellanstatlig översiktsprocedur som startade år 2008 i anslutning till FN:s råd för mänskliga rättigheter och kallas *Universal Periodical Review*. Med hjälp av den granskar

rådet regelbundet hur varje medlemsstat har förverkligat sina människorättsåtgärderna. Situationen i Finland granskades för tredje gången år 2017. Finland fick sammanlagt 153 rekommendationer om hur vi kan utveckla situationen i fråga om mänskliga rättigheter.

UPR-mekanismen har till sin politiska tyngd visat sig vara ett betydande internationellt instrument som kompletterar FN:s andra människorättsmekanismer. Rådet är en människorättsinstans, direkt underställd FN:s generalförsamling och dess mandat löper under tre år. Finland ansöker om medlemskap under perioden 2022–2024.

Principerna i förklaringen om de mänskliga rättigheterna är fortsättningsvis hörnstenen i det internationella avtalssystemet. Men förklaringens mål har inte ännu

förverkligats fullt ut. Ur människorätts-synvinkel har nya behov och delområden blivit aktuella som inte är specificerade i förklaringen. Då vi bedömer hur täckande våra teman är dyker exempelvis de sexuella- och könsminoriteternas, samt de äldres rättigheter upp i diskussionen.

Kärnbudskapet i förklaringen om de mänskliga rättigheterna är idag lika aktuellt som det var då det godkändes; de mänskliga rättigheterna är grundläggande, de är oeftergivliga och de tillhör likvärdigt alla människor, överallt i världen.

Sirpa Rautio
Direktör, Människorättscentret

Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

Ingress

Eftersom erkännandet av det inneboende värdet hos alla som tillhör människosläktet och av deras lika och obestridliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen,

Eftersom ringaktning och förakt för de mänskliga rättigheterna har lett till barbariska gärningar som har upprört mänsklighetens samvete, och då skapandet av en värld där människorna åtnjuter yttrandefrihet, trosfrihet och frihet från fruktan och nöd har tillkännagivits som folkens högsta strävan,

Eftersom det är väsentligt för att människorna inte som en sista utväg skall tvingas att tillgripa uppror mot tyranni och förtryck att de mänskliga rättigheterna skyddas genom rättsstatens principer,

Eftersom det är väsentligt att främja utvecklingen av vänskapliga förbindelser mellan nationerna,

Eftersom Förenta nationernas folk i stadgan åter har bekräftat sin tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna, den enskilda människans värdighet och värde samt mäns och kvinnors lika rättigheter och har beslutat att främja sociala framsteg och bättre levnadsvillkor under större frihet,

Eftersom medlemsstaterna har åtagit sig att i samverkan med Förenta nationerna säkerställa en allmän och faktisk respekt för och efterlevnad av de mänsk-

liga rättigheterna och de grundläggande friheterna,

Eftersom en gemensam uppfattning om innebörden av dessa rättigheter och friheter är av största betydelse för att uppfylla detta åtagande, tillkännager generalförsamlingen denna allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som en gemensam norm för alla folk och nationer i syfte att alla människor och samhällsorgan med denna förklaring i ständig åtanke skall sträva efter att genom undervisning och utbildning främja respekten för dessa rättigheter och friheter samt genom progressiva åtgärder, både nationellt och internationellt, se till att de erkänns och tillämpas allmänt och effektivt både bland folken i medlemsstaterna och bland folken i områden som står under deras jurisdiktion.

Artikel 1

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

Artikel 2

Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt. Ingen åtskillnad får heller göras på grund av den politiska, rättsliga eller internationella status som råder i det land eller det område som en person tillhör, vare sig detta land eller område är oberoende, står under förvaltarskap, är icke-självstyrande eller är

underkastat någon annan begränsning av sin suveränitet.

Artikel 3

Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 4

Ingen får hållas i slaveri eller trälldom; slaveri och slavhandel i alla dess former skall vara förbjudna.

Artikel 5

Ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 6

Var och en har rätt att överallt erkännas som en person i lagens mening.

Artikel 7

Alla är lika inför lagen och är berättigade till sammaskydd av lagen utan diskriminering av något slag. Alla är berättigade till samma skydd mot alla former av diskriminering som strider mot denna förklaring och mot varje anstiftan till sådan diskriminering.

Artikel 8

Var och en har rätt till verksam hjälp från sitt lands nationella domstolar mot handlingar som kränker hans eller hennes grundläggande rättigheter enligt lag eller författning.

Artikel 9

Ingen får godtyckligt anhållas, hållas fängslad eller landsförvisas.

Artikel 10

Var och en är på samma villkor berättigad till en rättvis och offentlig förhandling vid en oberoende och opartisk domstol vid prövningen av hans eller hennes rättigheter och skyldigheter och av varje anklagelse om brott mot honom eller henne.

Artikel 11

1. Var och en som är anklagad för brott har rätt att betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen har fastställts vid en offentlig rättegång, där personen åtnjuter alla rättssäkerhetsgarantier som behövs för hans eller hennes försvar.

2. Ingen får fällas till ansvar för en gärning eller underlåtenhet som inte utgjorde ett brott enligt nationell eller internationell lag vid den tidpunkt då den begicks. Det får inte heller utmätas strängare straff än

vad som var tillämpligt vid den tidpunkt brottet begicks.

Artikel 12

Ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens och inte heller för angrepp på sin heder eller sitt anseende. Var och en har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden och angrepp.

Artikel 13

1. Var och en har rätt att fritt förflytta sig och välja bostadsort inom varje stats gränser.
2. Var och en har rätt att lämna varje land, även sitt eget, och att återvända till sitt land.

Artikel 14

1. Var och en har rätt att i andra länder

söka och åtnjuta asyl från förföljelse.

2. Denna rätt får inte åberopas vid rättsliga åtgärder som genuint grundas på icke-politiska brott eller på gärningar som strider mot Förenta nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 15

1. Var och en har rätt till en nationalitet.

2. Ingen får godtyckligt framtas sin nationalitet eller nekas rätten att ändra nationalitet.

Artikel 16

1. Fullvuxna män och kvinnor har rätt att utan någon inskränkning med avseende på ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. Män och kvinnor skall ha samma rättigheter i fråga om äktenskaps ingående, under äktenskapet

och vid dess upplösning.

2. Äktenskap får endast ingås med de blivande makarnas fria och fulla samtycke.

3. Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och har rätt till samhällets och statens skydd.

Artikel 17

1. Var och en har rätt att äga egendom, både enskilt och tillsammans med andra.

2. Ingen får godtyckligt fräntas sin egendom.

Artikel 18

Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning

genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.

Artikel 19

Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser.

Artikel 20

1. Var och en har rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar.
2. Ingen får tvingas att tillhöra en sammanslutning.

Artikel 21

1. Var och en har rätt att delta i sitt lands styre, direkt eller genom fritt valda ombud.

2. Var och en har rätt till lika tillträde till offentlig tjänst i sitt land.

3. Folkets vilja skall utgöra grundvalen för statsmakternas myndighet. Folkviljan skall uttryckas i periodiska och verkliga val, som skall genomföras med tillämpning av allmän och lika rösträtt och hemlig röstning eller ett likvärdigt fritt röstförfarande.

Artikel 22

Var och en har, i egenskap av samhällsmedlem, rätt till social trygghet, och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som krävs för hävdandet av hans eller hennes mänskliga värd och utvecklingen av hans eller hennes personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete i enlighet med varje stats organisation och resurser.

Artikel 23

1. Var och en har rätt till arbete, fritt val av sysselsättning, rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden samt till skydd mot arbetslöshet.

2. Var och en har utan diskriminering rätt till lika lön för lika arbete.

3. Var och en som arbetar har rätt till en rättvis och tillfredsställande ersättning som ger honom eller henne och hans eller hennes familj en människovärdig tillvaro och som vid behov kan kompletteras med andra medel för socialt skydd.

4. Var och en har rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att värna sina intressen.

Artikel 24

Var och en har rätt till vila och fritid, innefattande skälig begränsning av arbetsti-

den samt regelbunden betald ledighet.

Artikel 25

1. Var och en har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande, inklusive mat, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala tjänster samt rätt till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makas eller makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter utanför hans eller hennes kontroll.

2. Mödrar och barn är berättigade till särskild omvårdnad och hjälp. Alla barn skall åtnjuta samma sociala skydd, vare sig de är födda inom eller utom äktenskapet.

Artikel 26

1. Var och en har rätt till utbildning. Utbildningen skall vara kostnadsfri, åtmin-

stone på de elementära och grundläggande stadierna. Den elementära utbildningen skall vara obligatorisk. Yrkesutbildning och teknisk utbildning skall vara tillgänglig för alla. Den högre utbildningen skall vara öppen för alla med hänsyn till deras förmåga.

2. Utbildningen skall syfta till att utveckla personligheten till fullo och till att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Utbildningen skall också främja förståelse, tolerans och vänskap mellan alla nationer, rasgrupper och religiösa grupper samt främja Förenta nationernas verksamhet för fredens bevarande.

3. Rätten att välja utbildning för barnen tillkommer i första hand deras föräldrar.

Artikel 27

1. Var och en har rätt att fritt delta i sam-

hällets kulturella liv, att njuta av konst samt att få ta del av vetenskapens framsteg och dess förmåner.

2. Var och en har rätt till skydd för de ideella och materiella intressen som härrör från vetenskapliga, litterära och konstnärliga verk till vilka han eller hon är upphovsman.

Artikel 28

Var och en har rätt till ett socialt och internationellt system där de rättigheter och friheter som behandlas i denna förklaring till fullo kan förverkligas.

Artikel 29

1. Var och en har plikter mot samhället, i vilket den fria och fullständiga utvecklingen av hans eller hennes personlighet ensamt är möjlig.

2. Vid utövandet av sina rättigheter och

friheter får en person endast underkastas sådana inskränkningar som har fastställts i lag och enbart i syfte att trygga tillbörlig hänsyn till och respekt för andras rättigheter och friheter samt för att tillgodose ett demokratiskt samhälles berättigade krav på moral, allmän ordning och allmän välfärd.

3. Dessa rättigheter och friheter får inte utövas på ett sätt som är oförenligt med Förenta nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 30

Ingenting i denna förklaring får tolkas som att det innebär en rätt för en stat, en grupp eller en enskild person att ägna sig åt en verksamhet eller att utföra en handling som syftar till att omintetgöra någon av de rättigheter eller friheter som anges i förklaringen.

Finlands FN-förbund
tel. +358 (0)44 781 0300
ykliitto.fi
toimisto@ykliitto.fi

FÖLJ OSS

SUOMEN
YK-LIITTO

FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND